

POLITICA

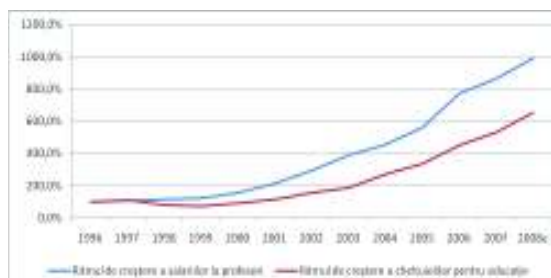
POLITICĂ INTERNĂ

Agenda socială: Tema inundațiilor a ținut Guvernul RM mobilizat de-a lungul unei veri toride și ploioase, în care peste 500 de case au fost distruse, iar mii de oameni au cerut adăpost și hrană. După Ucraina și RM a solicitat ajutorul UE pentru înlăturarea consecințelor acestui potop, evaluând pierderile la sute de milioane de lei (Deca, 04.08.08). Ca și în alte dăți, singura salvare se găsește în mâna celor care trebuie să fie salvați. În timp ce militarii Armatei Naționale s-au aflat chiar din primele momente în zonele afectate de inundații, acțiunile Departamentului de situații excepționale au lăsat de dorit. Opinia publică s-a informat din zvonuri și din auzite, mai mult decât din spicuirile triumfaliste ale oficioaselor Radio-Moldova și TVM1. Casele pentru refugiați urmează să fie construite de către companii ale sectorului privat, și asta pentru că Fondul de rezervă al Guvernului s-a dovedit a fi pustiit, ceea ce a determinat anumiți deputați să ceară de-a surda informații clare asupra modului în care au fost utilizați resursele acestui fond special în anul 2008 (19.08.2008, Deca). Deputații susțin că nu au primit nici un răspuns concludent.

Calamitățile sunt, în istoria recentă a statului RM, un pretext bun pentru autorități, atunci când acestea evită să-și asume anumite responsabilități publice. În 2008, inundațiile au servit ca paratrăsnet pentru cel puțin 3 teme de mare răsunet, care au fost bruiate de curgerea nestăvilită a apelor. Prima dintre ele ține de rata de schimb a principalelor valute, un subiect foarte dureros, luându-se în considerație faptul că remitențele sunt, în RM, principala forță a economiei dependente de importuri. Aprecierea monedei naționale în 1 semestru al anului a produs pierderi de 1.07 mlrd, și de 630 mln lei în al 2 semestru, Băncii Naționale, activele căreia s-au redus până la 19.63 mlrd, lei. Excesul cererii pentru valută, condiționată de creșterea veniturilor disponibile și a datoriilor interne, transmite un semnal negativ populației din RM.

Cu excepția BNM, care a îndrăznit să explice publicului motivele politicilor sale de reducere a inflației, Guvernul a evitat să se pronunțe pe acest subiect, lăsând să se înțeleagă că cei afectați ar trebui să se descurce cum pot. Mai ales, acest lucru este valabil în adresa producătorilor locali, care-și exportă bunurile și care sunt penalizați prin efectele „țintirii inflației” cu pierderi care

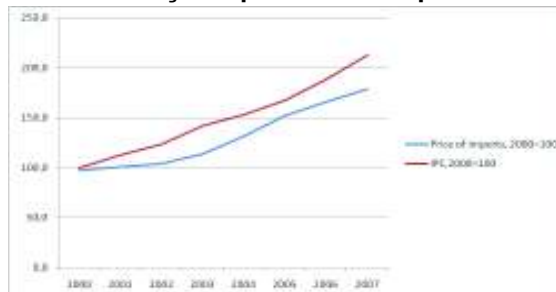
Grafic 1. Creșterea salariilor și creșterea cheltuielilor generale pentru educație în RM

Sursa: Policy Brief: Finanțarea educației pre-universitare, IDIS Viitorul, Septembrie, 2008

Aprecierea monedei naționale în 1 semestru al anului a produs pierderi de 1.07 mlrd, și de 630 mln lei în al 2 semestru, BNM.

Grafic 2: Prețurile produselor importate

Sursa: Policy Brief: Oportunitatea aplicării instrumentelor de țintire a inflației în Republica Moldova, Marcel Chistruga, Septembrie 2008

Pe fundalul „luptei contra inundațiilor” și a mizei BNM în favoarea unui „leu tare”, frământările sociale au reînceput să bată la ușa Guvernului Greciannii.

depășesc rata de profitabilitate¹. Experții susțin că o spirală a prețurilor provocată de căderea dramatică a cursului de schimb este posibilă. Motivul real trebuie căutat însă nu în rigiditatea instrumentelor aplicate de BNM, cât mai degrabă, în efectul cumulat al unor factori, legați de: existența unor prețuri administrate (Termocom, Apă Canal, ciment, zahăr, etc), competitivitatea redusă a produselor autohtone, și populismul deșănțat al unor decizii economice (amnistia fiscală din 2007), efectele cărora sunt mai degrabă prohibitive și negative, decât utile pentru creșterea economică și modernizarea statului.

Pe fundalul „luptei contra inundațiilor” și a mizei BNM în favoarea unui „leu tare”, frământările sociale au reînceput să bată la ușa Guvernului Greciannii. După cum au anunțat că vor lansa acțiuni de protest dacă nu se va accepta cerința de majorare a salariilor profesorilor cu 36% (de la salariul minim de 400 lei la 1.400 lei, care să-l apropie de coșul minimum de existență, stabilit la 2.250 lei), începând cu data de 1.09.08, liderii Sindicatelor din educație au lansat primele acțiuni de protest. Aceste proteste au trezit reacții de sprijin și în rândul altor categorii bugetare: medici, funcționari municipali, astfel încât acțiunile sindicatelor anunțau un efect multiplicativ la scară națională. Totuși, nici acest risc nu a trezit un răspuns adecvat din partea Guvernului, care a preferat să comenteze în termeni negativi aceste revendicări, susținând că „nu există bani care să acopere asemenea cerere”.

Școlile pre-universitare primesc cele mai joase retribuiții salariale în Republica Moldova.

Sindicatelor s-au ținut de cuvânt în luna septembrie, atunci când pentru câteva zile pline, sute de profesori școlari au pichetat instituțiile Guvernului, solicitând acestuia să dea curs revendicărilor de majorare a salariilor. Reveniți după o lungă vacanță, oficialii RM au decis să potolească iritarea profesorilor, propunându-le o creștere cu 16% a salariilor, de la 1 octombrie, în limitele disponibilității bugetului de stat. Este adevărat că bugetul public suferă datorită dependenței sale de veniturile colectate din accize și alte taxe vamale, iar cheltuielile sectorului bugetar sunt excesive, ridicându-se la 40% din PIB. Totodată, prezența unui număr foarte numeros de angajați în sectorul public nu atestă în mod necesar existența unor servicii publice calitative (educație, medicină), ci mai degrabă, menținerea unui sistem nealterat de schimbări structurale, în care salariile joase sunt comparabile doar cu amplexarea cu care bani extra-bugetari sunt absorbiți în mod generic de către angajații acestor sub-sisteme, care de altminteri, nu ar putea să mai supraviețuiască, în mod biologic.

Studii recente arată că salariații școlilor pre-universitare primesc cele mai joase retribuiții salariale în RM. Astfel, dacă angajații instituțiilor financiare ridicau, în iulie, salarii în mediu de 6,196 lei, urmați de angajații companiilor energetice, termice și de aprovizionare cu apă – 4,371 lei, salariul mediu al profesorilor școlari abia de se ridică la 1,684 lei, alături de medici și asistenții sociali – cu 2,320 lei, și angajații din agricultură – cu 1,520 lei. Menționăm că, aceste categorii prost remunerate fac în total peste 56% din numărul tuturor angajaților din economia RM (01.09.08, Deca). Este evident că revendicările lor sunt legitime, și că întârzierea cu care se găsesc soluții adecvate situației de criză din sistemul bugetar poate costa scump, în această toamnă, autoritățile centrale.

¹ Țintirea inflației, studiu prezentat de M.Chistruga și V.Ioniță în cadrul Conferinței din 14 septembrie, 2008

Deși, sindicatele pretind că susțin doar solicitările angajaților bugetari din școli, demersul lor conține și un puternic imbold politic de mobilizare. În mod natural, partidele au devenit vizibil interesate de subiectul scos în fața guvernului de către protestatari. Chiar de la mijlocul lunii august, PLD a criticat „politica de discriminare a puterii curente față de cadrele didactice din sistemele educației pre-universitare”, clamând „atitudinea sfidătoare și arogantă a PCM față de cei care asigură astăzi educație viitoarelor generații” (01.09.08, Deca). Și Mișcarea „Acțiunea Europeană” a criticat Ministerul Educației pentru decizia „nechibzuită” de a reduce în 2008 numărul locurilor de studii contra plată în instituțiile de învățământ superior, mai ales la facultățile de economie, drept și medicină”, ceea ce va determina reducerea numărului de cadre didactice și plecarea tineretului peste hotare” (07.08.2008).

Agresiunea din Georgia: Războiul inițiat de Rusia la 8 august 2008 contra Georgiei a relevat sciziunile adânci din societatea RM, în ciuda unui curs „consensual” și a divagațiilor sezoniere asupra reformelor democratice din ultimul deceniu. În principiu, aceste sciziuni se regăsesc în acțiunile și mentalul celor 3 tabere conflictuale: pro-rusă, oficial-prudentă și pro-occidentală. Reacțiile taberei rusești au putut fi ușor contorzate, în perioada conflictului, după cantitatea de știri preluate integral din agențiile și comunicatele oficiale rusești de știri, consemnând o adevărată „cartelizare” a principalelor resurse mediatice în RM, pe filonul informării exclusiv din surse modelate de politica Kremlinului. În aceeași linie de acțiune s-a înscris și campania de colectare a ajutoarelor umanitare pentru Osetia de sud, inițiată de Mișcarea Ravnopravie, cu efecte clar propagandistice (16.09.2009, Deca). A doua tabără s-a regăsit cu predilecție în umbra liniștii platonice a președintelui Voronin, plecat în mod subit în concediu, fără de care, nici un post de radio sau de TV public, nu a găsit necesar să comenteze, ori să solicite comentarii oficiale pe tema războiului din Caucaz.

Astfel, evenimentul care a servit în 2008 drept cel mai mare cutremur geopolitic, după căderea URSS, în opinia Financial Times, Herald Tribune, Le Monde, a trecut aproape neobservat la Chișinău, presa de stat mulțumindu-se cu preluarea unor corespondențe sumare din bultinele de știri BBC, Mir și RTR. De fapt, demnitarii RM s-au simțit protejați de concediul în care se găseau în acel moment, lăsând la discreția oficialilor MAEIE să anunțe discret poziția Chișinăului, prin alinierea la Comunicatul CE din 11.08.2008 față de Georgia. Chiar dacă s-a revenit ulterior la acest subiect printr-o declarație a Prim Ministrului, poziția oficială a Chișinăului a devenit și mai confuză, prin accentele pe care, executivul, căuta să le plaseze: existența unui „conflict etnic între armata rusă și poliția georgiană, referințele neavenite la Kosovo, precum și afirmația senină că, ce s-a întâmplat în Osetia nu poate să se reproducă în Moldova, în care, se zice, există toate premisele necesare pentru reglementarea conflictului” (!?). Flancat de liderii opoziției, care-i cereau speakerului M. Lupu să întrunească o sesiune extraordinară pe situația din Georgia, acesta a refuzat categoric să convoace Parlamentul, chemând la prudență și evitarea reacțiilor pripite (20.08.08, Deca).

Tabăra „euratlanticilor” a marcat poziția sa exprimată în unison de societatea civilă, întârziată totuși, datorită procesului lent de sonorizare a pozițiilor exprimate. Poziții similare au răsunit din partea mai multor partide parlamentare și neparlamentare, unele dintre acestea cerând autorităților să inițieze, după

În mod natural, partidele au devenit vizibil interesate de subiectul scos în fața guvernului de către protestatari.

Aceste sciziuni se regăsesc în acțiunile și mentalul celor 3 tabere conflictuale: pro-rusă, oficial-prudentă și pro-occidentală.

exemplul Georgiei, procedura de ieșire din CSI (PNL). Altele, au sprijinit acțiuni de protest în fața Ambasadei Rusiei la Chișinău (PL și PPCD). PNL a cerut Procuraturii să inițieze dosare contra celor care au trimis voluntari în zonele de ostilități din Georgia, alertând opinia publică asupra rolului de agresor pe care l-a jucat Rusia, până atunci mediator în acest conflict" (13.08.2008, Deca). Și AMN a cerut încetarea focului, respectându-se principiile integrității teritoriale și independența Georgiei. La rândul lor, liderii PD au condamnat decizia Tiraspolului de a furniza mercenari în zona de conflict din Georgia, punând accentul asupra „ambițiilor politice, intransigența și lipsa de dialog, care au condus la suferința și moartea câtorva sute de persoane.” (12.08.08).

Majoritatea partidelor democratice au căutat să-și exprime atitudinea lor pe acest subiect prin pichetarea Ambasadei Rusiei la Chișinău, după care, pichetul a fost mutat în fața Guvernului RM. Primii au pornit acțiunile de pichetare tinerii liberali, urmași de creștin-democrați, care au scandat câteva zile succesiv sloganuri anti-imperialiste și lozici în sprijinul Georgiei (11.08-12.08, Deca). De această dată, însă, acțiunilor de protest din fața Amasadei SUA li s-au contrapus acțiuni de pichetare, organizate de către mișcarea tinerilor ruși din RM, în frunte cu V. Klimenko. Tinerii ruși au clamat zgomotos administrația SUA pentru sprijinul acordat lui Saakashvili, perorând amenințări, și înscenând arderea simbolică a portretelor președintelui SUA.

Nu este pentru prima dată când grupuri de etnici ruși își exprimă fâțiș pozițiile anti-americane, însă, de această dată, am putut constata un grup mult mai înalt de organizare, și lipsa de reacție din partea autorităților care, de regulă, somează pichetele organizate în fața ambasadelor străine. Klimenko a ținut să acuze Georgia de genocid și agresiune contra Osetiei, cerând ultimativ autorităților din RM să se retragă din GUAM (12.08.08). Am putut consemna existența unui puternic sprijin mediatic îndreptat, în zilele conflictului, asupra grupului condus de Klimenco (5 TV, repetarea în 3 buletine de știri, la Radio și în agențiile de presă), și atenția infimă pe care au atras-o acțiunile de protest din fața Ambasadei Rusiei (2 TV). Vizibilitatea „velikoroșilor” lui Klimenko a crescut, probabil, și din motivul lipsei de reacție din partea autorităților de la Chișinău, în primele zile ale războiului din Georgia, timp în care, corporațiile mass media rusești din RM, în unison cu agențiile de știri din Rusia și Transnistria, au manipulat faptele și originile acestui război de agresiune. Deloc întâmplător că, la Tiraspol, Smirnov era pe cale de a declara mobilizare generală, anunțând chiar din primele zile de război că „a ordonat trimiterea de voluntari în zona de conflict”. În mai multe orașe din provincia separatistă (Bender, Tiraspol) s-au organizat mitinguri de condamnare a „agresiunii Georgiei”, și de solidarizare cu națiunile „eliberate de armatele rusești” (12.08.08).

Sondajul realizat de Asociația sociologilor și demografilor atestă o anumită reguprare a partidelor, incluzând în „triada succesului”: PCRМ – 20%, AMN – 9% și PLDM – 7%.

Unica reacție de sprijin pentru Rusia a continuat la Comrat, unde mișcarea „Găgăuzia unită”, afiliată actualului Bașcan, M.Furmuzal, a condamnat printr-o declarație de presă „agresiunea Georgia față de poporul Osetiei de Sud”. Declarația a coincis la indigo cu texte similare lansate de regimul separatist de la Tiraspol (13.08.08). La începutul lunii septembrie, Adunarea Populară a Găgăuziei (APG) a semnat o adresare către Parlamentul RM, în care-i solicita să recunoască independența Osetiei de Sud și Abhaziei, utilizînd o riscantă comparație, cu „destinul comunității găgăuzilor din RM”. La ședința în care a fost adoptată această adresare a participat și Bașcanul, M.Formuzal, care a căutat să se distanțeze formal de adoptarea acesteia, dar sprijinind informal acțiunea politică, prin care Gagauzia s-a

aliat, în acest meci periculos, regimului de la Tiraspol. În aceeași direcție se înscrie și inițiativa legislativă a APG, îndreptată spre anularea instituției controlului de legalitate al Guvernului central. Faptul în sine maschează interese mai vechi, legate de intențiile oricărui Bașcan găgăuz, ales după 1994, de a-și gratifica aliații cu subvenții generoase din bugetul regional, evitând controlul adunării regionale, și deturnând transferuri centrale, în beneficiul clientelei sale politice. Se pare că acesta este unul din cele mai importante linii de confruntare între găgăuzii PCRM și ceilalți deputați găgăuzi, aliați grupului politic Harlamenco-Formuzal.

Repoziționări de forțe politice: Partidele se precipită pentru alegeri, iar sondajele de opinie devin un instrument costisitor, dar extrem de eficace în trasarea frontierelor imaginare ale concurențelor electorale. Sondajul realizat de Asociația sociologilor și demografilor atestă o anumită reguprare a partidelor, incluzând în „triada succesului”: PCRM – 20%, AMN – 9% și PLDM – 7%. Doar aceste partide politice ar putea trece pragul de 6%, stabilit de Parlament în sesiunea de primăvară, răspunsuri pe care 55% dintre respondenți l-au putut oferi (41% nu știu cu cine să voteze, iar 4% au refuzat să dea un răspuns). Sub pragul de trecere rămân PL, PD și PSD, în timp ce PPCD cade și sub această rată (22.09.08, Deca). Anumite partide încropite în grabă au continuat să piardă structuri teritoriale importante (PSD-Bălți), care va scădea negreșit puterea sa de negociere cu PD. Mediarea oferită PD în discuțiile sale cu PSD s-au lăsat fără rezultate. Subiectul listelor electorale, dar și anumite diferențe interpretative asupra ideilor de democratizare și integrare în UE, au destrămat mitul coalizării pe liste comune, sau chiar lichidării unuia dintre aceste partide. Conducerea bicefală a PSD are efecte negative asupra șanselor sale în alegeri. Instalată cu ajutorul PCRM, Vicepreședintele PSD, E. Mușuc, pare convins că va reuși să-și întărească pozițiile prin marginalizarea primarului liberal, și crearea unei ordini în municipiul Chișinău, care ar avantaja înaintea de toate fracțiunea comunistilor și busiensul clientelar acestora. Acțiunile noului președinte al CM au plăcut stăpânirii, care nu văd nimic reprobabil dacă liberalii vor boxa în ring cu social-democrații, timp în care, PCRM se va pregăti de alte bătălii importante.

PLDM se arată prolific în identificarea de noi subiecte de interes public, mai puțin însă în realizarea lor până la capăt. Conferințele de presă marchează o agendă cuprinzătoare a formațiunii, din care nu lipsesc dezvăluirile de senzație, acțiunile de imagine, și atacuri punctuale contra PCRM. La 16 septembrie, PLDM pornește un dosar la CEDO contra deciziilor discriminatorii ale Guvernului RM pe criterii politice, în ceea ce privește transferurile bugetare inegale pe care Guvernul RM le-au efectuat mai ales după alegerile locale din 2007 (violarea art.3 a Convenției Europene privind Drepturile Omului). Liberalii au susținut la 27 septembrie largi Congrese de partid, dar separat. Lipsa de progres concret în discutarea unui format rezonabil de interațiune erodează puternic pozițiile principalelor partide de inspirație liberală: PNL, PL, PLD. Supralicitat de efortul organizatoric pe care și l-a planificat, PLD pare să sufere cumplit, în acest moment, de lipsa accesului consistent la principalele posturi de TV și Radio, ceea ce nu poate fi decât parțial substituit prin publicațiile care-i sunt loiale. Liderul formal al PL, M. Ghimpu, pare să se fi resemnat după pierderea funcției de președinte al CM, dar, încă nu a abandonat mitul că ar fi putut, alături de Primarul D. Chirtoacă, să îngenuncheze birocrăția capitalei. Între PL, PLD și PNL a

Tabăra „euratlanticilor” a marcat poziția sa exprimată în unison de societatea civilă, întârziată totuși, datorită procesului lent de sonorizare a pozițiilor exprimate.

Subiectul listelor electorale, dar și anumite diferențe interpretative asupra ideilor de democratizare și integrare în UE, au destrămat mitul coalizării pe liste comune.

PLDM se arată prolific în identificarea de noi subiecte de interes public, mai puțin însă în realizarea lor până la capăt.

trecut o pisică neagră. Sunt mulți cei care consideră că nimic nu i-ar mai putea aduna în fața unor liste comune, chiar și dacă, în mod nesperat, Parlamentul ar da curs recomandărilor provenite din partea CoE, renunțând astfel la interdicția de formare a blocurilor electorale și de reducere a pragului electoral de la 6% la 3%, sau măcar una dintre acestea.

PCRM se pregătește într-o tăcere suspectă de alegeri.

PCRM se pregătește într-o tăcere suspectă de alegeri. Hărțuit de nostalgiile sale mai vechi pentru un sistem politic inexistent, dar și de angajamentele grupurilor financiare pe care le ocrotește, PCRM trebuie să rămână la putere, în condițiile în care sistemul său de control asupra deciziilor luate în stat ar trebui să fie complet regândite și re-conectate. Alegerile dificile pe care PCRM le va face pentru a păstra disciplina internă de partid, având însă un alt candidat pentru funcția de președinte al țării, alimentează numeroase zvonuri și temeri interne. Speakerul M. Lupu ar fi putut fi un candidat bun, dar nu se bucură de sprijinul intern în PCRM, iar mai ales, după cererile ultimative adresate de S. Mocanu de a i se alătura proiectului său de familie cu titlul „Acțiunea Civică”, acesta nu se bucură de înțâietate în fața liderilor PCRM, în ciuda ratingului său constant pozitiv. Ostracizat din Guvern, fostul prim-Ministru, V.Tarlev, s-a lansat în căutarea propriului stil electoral, ba lansând zvonuri că ar putea deveni noul lider al Uniunii Centriste din Moldova (UCM), ba lansându-se pe valul unor Asociații Prietenii Rusiei (18.09.08, Deca), care nu pot decât să adauge frustrări suplimentare liderilor PCRM.

Deși nu figurează printre favoriții sondajelor de opinie, PPCD este și el actorul invizibil al pregătirilor pentru alegeri.

Este interesant că alegerea lui Tarlev în funcția de lider al UCM a fost negociată intens, potrivit afirmațiilor lui M.Lupu în ultimele 6 luni, și cu M.Lupu, doar că „Tarlev s-a dovedit a fi mai serios, mai perseverent și mai stabil în negocieri” (18.09.08). Deși nu figurează printre favoriții sondajelor de opinie, PPCD este și el actorul invizibil al pregătirilor pentru alegeri. Liderul PPCD încă nu a decis dacă va merge până la capăt alături de PCRM, ori dacă se va „topi în mulțime”, alături de alte partide de opoziție pe care le-a acuzat dur în ultimii ani de trădare și de corupție. Cu titlu de senzație, liderul PPCD susține într-o emisiune comercială de la Pro-TV că ar putea ocupa și funcția de Președinte al RM, dacă va fi nevoie. Lipsa de aliați pe spectrul de centru și dreapta nu pare să-l abată din drum pe liderul său, I.Roșca, care se arată mulțumit de cooperarea sa cu PCRM, întemeiată înainte de toate pe „frontul comun ce trebuia de creat contra politicii ruse față de RM”. Dar, reacția naște contra-reacție. Publicațiile pe care PPCD le mănuieste cu multă dibăcie contra fărădelegilor comise de potențialii săi rivali politici, în pragul fiecărui scrutin electoral, au trezit critici acide din partea vechilor săi aliați². Între timp, PPCD se confruntă cu un nou val de frustrări determinat de comportamentul imoral al PCRM. Aceștia refuză să restituie arhivele Mitropoliei Basarabiei, confiscate după instaurarea regimului sovietic în RSSM, sabotând implicit decizia de legalizare și reabilitare a Mitropoliei, adoptat prin hotărârea CEDO (20.08.08, Deca).

² La 8 septembrie 2008, 23 personalități ale vieții culturale și literare, membri ai US, au criticat tipărirea cărților „PPCD contra corupției”, considerându-le abuzive și imorale.

● PREDICȚII PENTRU URMĂTORUL SEMESTRU – ANUL 2009

Creșterea temperaturii politice în așteptarea alegerilor generale din 2009 crează un teren dinamic pentru raționalizarea spectrului politic. Totuși, riscurile invocate de către cei care s-au opus restricțiilor adoptate la Codul electoral, în anul 2008, sunt valabile și până la alegeri. Deficiențe în comunicare, și lideri hibridi, îmbinând legalități și culturi politice incompatibile, fac dificilă luarea unor decizii de strategie politică eficientă.

Căutarea unor mediatori iscusiți poate conta mai mult decât sprijinul moral acordat democrației pluraliste. Pregătirea pentru alegeri determină soluții dificile pentru

partidele mici, fără o istorie de succes în perioada ciclului politic anterior, și fără structuri politice care recidivează unui electorat în schimbare. Multe dintre aceste partide reproduc diverse proteste individuale, care le fac să se opună instinctiv amalgamării cu alte partide mari.

Raportându-ne la experiența alegerilor trecute, anticipăm rolul major al finanțării ilicite, și utilizării resurselor administrative, în absența unor mecanisme adecvate de monitorizare și asigurare a șanselor egale în alegeri.

POLITICA EXTERNĂ

Efectele războiului ruso-georgian: Recunoașterea regimurilor separatiste de către Rusia, la 26 august, și consecințele izolării sale tot mai evidente de comunitatea internațională a condus la clarificarea atitudinii Kremlinului față de Moldova, implicit față de Transnistria. Cu o zi înainte, Președintele Medvedev a discutat cu omologul său, V.Voronin, asupra condițiilor în care conflictul teritorial poate fi soluționat în RM. Solicitat de presă, V.V. sublinia că nu are de gând să se abată de la litera legii cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic al localităților din stânga Nistrului (22 iulie, 2005) și că normele Constituției RM vor sta la baza modelului de reglementare, negociat cu Moscova.

Afirmațiile președintelui au fost contestate imediat de o declarație a Ministrului de Externe, S.Lavrov, care se arăta convins că „noul” model de reglementare se inspiră integral din prevederile Planului Kozac, și că, în prezent, toate părțile implicate în conflict, sunt dispuse să revină la principiile abandonate în 2003. Presa rusă a dedicat acestui subiect o atenție deosebită în efortul de a stimula Chișinăul să accepte „benevolența” manifestată de Kremlin, într-un format nou „1 plus 2”, care să decidă toate problemele litigioase între Tiraspol și Chișinău, urmând ca ulterior, și ceilalți participanți ai formatului „5 plus 2” să fie puși la curent asupra înțelegerilor convenite.

Mulți au simțit necesitatea de a pune la îndoială ambele tipuri de mesaj, Voronin fiind suspectat de duplicitate, între Est și Vest, iar Kremlinul de interesul de a-l posta într-o poziție stânjenitoare pe Voronin, la mai puțin de 5 luni până la scrutinul decisiv pentru menținerea ori pierderea puterii de stat. A doua zi după întvederea cu Voronin, Președintele rus îl avea în audiență pe liderul separatist, I.Smirnov, și care, după mai puțin de 20 minute de discuție, anunța presa că este gata să reia discuțiile cu Chișinăul.

Dar, numai pe picior de egalitate. Și, mai ales după semnarea unei Convenții garantate internațional de neaplicare a forței, asigurării securității și statutului părților participante la negocieri. În plus, liderii transnistreni au cerut ca RM să abandoneze imediat calitatea de membru în GUAM, solicitând în schimb participarea în cadrul Uniunii Rusia – Belarus (01.09.08, Deca).

Recunoașterea regimurilor separatiste de către Rusia, la 26 august, și consecințele izolării sale tot mai evidente de comunitatea internațională a condus la clarificarea atitudinii Kremlinului față de Moldova, implicit față de Transnistria.

Mulți au simțit necesitatea de a pune la îndoială ambele tipuri de mesaj, Voronin fiind suspectat de duplicitate, între Est și Vest, iar Kremlinul de interesul de a-l posta într-o poziție stânjenitoare pe Voronin

Interdicțiile de circulație crează un fundal tensionat pentru liderii transnistreni.

Tot atunci, Tiraspolul a solicitat CE restituirea dreptului de a călători în UE, după suspendarea interdicției de circulație. Solicitarea urmează unui fapt banal legat de repatrierea forțată a lui Oleg Gudâmo din Turcia. Este clar însă că interdicțiile de circulație crează un fundal tensionat pentru liderii transnistreni, singurul dintre care poate circula liber în UE fiind Evghenii Șevciuc, și acest lucru crează suspiciuni suplimentare (05.08.08, Deca).

Speranțele lor de a obține recunoaștere internațională, după modelul Abhaziei sau Osetia de Sud, sunt în mod paradoxal compromise de planul Rusiei de a „ancora” RM printr-un nou stat construit pe temeiurile loialității față de Rusia, și pe alte baze constituționale.

NEGOCIERILE 1 PLUS 2, ÎN LOC DE 5 PLUS 2

Este evident că Moscova are un plan diferit față de așteptările celor de la Tiraspol. Speranțele lor de a obține recunoaștere internațională, după modelul Abhaziei sau Osetia de Sud, sunt în mod paradoxal compromise de planul Rusiei de a „ancora” RM printr-un nou stat construit pe temeiurile loialității față de Rusia, și pe alte baze constituționale. Se pare că Rusia s-a alarmat că, ca urmare a războiului din Georgia, RM ar dori să ceară mai răspicat înlocuirea forțelor rusești de pacificare cu forțe aflate sub mandat internațional, OSCE, UE, ONU, sau chiar NATO. La drept vorbind, asupra unei misiuni civile de pace în RM, sub egida UE, s-a mai discutat la CE, în 2003. A lipsit însă precedentul „aplicării excesive a forței militare” pe teritoriul unui stat suveran, după cum comunitatea internațională a calificat acțiunile Rusiei în Georgia.

Cât de mult s-au schimbat, în acest moment, condițiile necesare pentru luarea unei asemenea decizii? Putem menționa că, cel puțin în acest moment, Occidentul este convins de limitele obiective ale modelului său de „soft-power”, dar și de pericolul excluderii sale din negocieri, de o Rusie revanșardă și ilegală. De partea sa, Rusia ar dori să-și legalizeze victoria sa reputată în RM, ca urmare a războiului reputat în 1992, și consolidării structurilor secesioniste din Transnistria.

Diplomația rusească lucrează impecabil în această direcție, în timp ce negociatorii din partea Chișinăului sunt rigizi și pot ușor intra în panică.

Reacția Președintelui rus, Medvedev, este logică în contextul în care UE și SUA au devenit actori activi, care ar putea compromite „status-quo”ul marionetei sale de la Tiraspol, grație prezenței sale imediate (frontiera UE pe Prut, acordul politic ferm cu autoritățile de la Kiev, și escalarea tensiunilor sociale „la suprafață” sub regimul separatist), dar și resursele alocate în acest sens pe teren. Moscova a intuit această slăbiciune a lui Voronin pentru „rolul de reintegrator al țării” (16.09.08, Pro-TV), dându-i senzația că ar putea accepta un plan modelat de Chișinău. Diplomația rusească lucrează impecabil în această direcție, în timp ce negociatorii din partea Chișinăului sunt rigizi și pot ușor intra în panică. Deloc întâmplător că, în acest moment, Ambasadorul rus numește acest plan – „planul Voronin”, sugerând astfel că „eșuarea lui ar însemna eșecul personal al lui Voronin”.

Rușii își dau bine seama că, esențial ar fi să detașeze RM de aliații săi occidentali, încurajându-o să accepte ca principiu negocierea compactă, în format 1 plus 2. Ca principii generale, Rusia ar dori ca RM să-și declare neutralitatea într-un act suplimentar, potrivit Ambasadorului cu misiuni speciale ale MAE al Federației Ruse, Valeri Nesterușkin (22.09.08, Interfac). În opinia acestuia, statutul de neutralitate pevăzut de Constituția RM „nu este o garanție suficientă”, solicitându-se consemnarea suplimentară a neutralității, „într-un format de garanții internaționale”. Nesterușkin nu admite că „neutralitatea actuală a RM ar însemna, de facto, și inexistența oricăror trupe străine,

inclusiv al celor aparținând Federației Ruse, cu excepția forțelor armate ale RM” (22.09.08, Deca). Interpretarea selectivă și tendențioasă a elementelor care corespund interesului hegemonic rusesc face parte din proiectul Kremlinului de suprimare a influenței UE și SUA asupra evoluțiilor din RM. Altfel spus, Rusia ar dori restrângerea suveranității RM, care ar accepta în acest fel un „patronaj internațional” asupra formulei sale de securitate, concomitent cu extinderea suveranității Transnistriei, un regim pariah, apărut ca urmare a unei rebeliuni militare, similare cu cea care a condus la războiul ruso-georgian din luna august 2008.

NEGOCIERILE BILATERALE

Agresiunea Rusiei în Georgia a provocat efecte imediate și asupra atitudinilor regimului separatist. Chiar la 13 august, Tiraspolul a anunțat suspendarea contactelor oficiale cu Chișinăul, solicitând acestuia să condamne necondiționat statul georgian, acuzat de genocid potrivit propagandei rusești (13.08.08, Deca). Aducând osanale Rusiei, care s-a manifestat „ca un super stat” (13.08.08, Deca), Tiraspolul pretinde în continuare că are „obligații de îndeplinit”, inclusiv cele care derivă din calitatea sa de membru-fondator al „Comunității pentru democrație și drepturile popoarelor”, sponsorizată activ de Kremlin după 2005. Sute de fire și relații instituționale, i.e. reprezentanțele deschise ale Abhaziei și Osetiei de sud la Tiraspol (ca și reprezentanțele Transnistriei la Tshinval și Suhumi), crearea unor forțe militare comune, și filiale comerciale, crează un context aproape greu de înlocuit.

La Tiraspol s-a aniversat, în septembrie 2, aniversarea 18-a a independenței regimului separatist, cu o participare masivă a militarilor Armatei transnistrene, trupelor speciale ale securității și miliției (02.09.08). Imediat după război, Administrația de la Kremlin anunța că se intenționează desfășurarea negocierilor într-un format tripartit, mediat doar de Rusia (17.09.08). Împins de situația forței majore, Reprezentantul UE la Chișinău, Mizsei, confirma existența unui nou plan de reglementare, regretând totuși că anumite părți fac declarații pripite și iresponsabile (02.09.08, Deca). Potrivit planului rusesc, Voronin și Smirnov ar fi trebuit să aibă o serie de întâlniri private, în ultimă săptămână din septembrie, după care, într-un format trilateral, aceste negocieri ar fi trebuit să fie încheiate prin semnarea unui plan definitiv de reglementare.

Cu 3 zile înainte însă, Smirnov a susținut din nou că Transnistria nu are nici un motiv să facă parte din RM, și că Chișinăul trebuie să recunoască existența de facto a unui stat independent în stânga Nistrului (23.09.08, Deca). În replică, Președintele Voronin a numit administrația de la Tiraspol „groapă de gunoi”, care trebuie să fie măturată din istoria modernă a RM (24.09.08, Uni-media). Presat de Moscova, Smirnov a admis că trebuie să se întâlnească cu V.Voronin, dar numai pentru ca să facă pe plac Președintelui Medvedev. La data convenită pentru întâlnirea planificată din 24-25, liderul separatist a declarat că nu acceptă riscul de a fi arestat pe teritoriul controlat de autoritățile moldovenești (26.09.08), sugerând o întâlnire rapidă în a 2 jumătate a zile de 25, la Tiraspol. Răspunsul Președintelui Voronin a fost ca Smirnov să se adreseze mai degrabă pompierilor, „care ar veni mai repede” (26.09.08, Deca). Aceste ciorovăieli produc mult scepticism în rândurile clasei politice

Agresiunea Rusiei în Georgia a provocat efecte imediate și asupra atitudinilor regimului separatist.

Președintele Voronin a numit administrația de la Tiraspol „groapă de gunoi”, care trebuie să fie măturată din istoria modernă a RM.

de la Chișinău (23.09.08, Deca), care taxează interesul spontan al Rusiei față de reunificarea statului RM ca un element al proiectului de expansiune a „intereselor privilegiate”, în formatul celor 5 principii enunțate de Președintele Medvedev imediat după încetarea ostilităților militare în Georgia”.

Ce își dorește RM în această nouă situație? Dacă ar fi să judecăm după mesajul formulat de Președintele Voronin la întrevvedereea sa cu Președintele României, T.Băsescu, Chișinăul ar dori o „restructurare a forțelor de menținere a păcii în zona de conflict” (20.08.08). În plus liderul PCRM și-ar dori garanții internaționale de securitate, pe care nimeni nu le va da, evident. Conflictele înghețate sunt o consecință a unor acțiuni insuficiente, care păstrează formatul neadecvat al acestor forțe, și interesul unor state de a conserva originile conflictului”. Orice soluție trebuie să fie căutată în cadrul formatului „5 plus 2”, din care nu poate lipsi UE, OSCE și SUA. Peste câteva zile, România sugera includerea sa în componența unui format extins, propunere rămasă fără răspuns din partea Chișinăului.

● PREDICȚII PENTRU ULTIMUL SEMESTRU DIN 2008

Negocierile în problema transnistreană se vor bloca definitiv în următoarele luni, perioadă în care, RM nu poate acomoda, în termeni legal, ambițiile liderilor transnistreni, și nici cerințele Moscovei, vis-a-vis de statutul unei neutralități garantate pe plan internațional.

Nu putem anticipa o decizie rapidă asupra unei Misiuni de menținere a păcii civile sub egida UE, într-un moment în care marile echilibre internaționale sunt puternic afectate, iar șirul sancțiunilor îndreptate contra Rusiei încă nu au fost integral consumate.

Federația Rusă va căuta să aibă „omul său” în alegerile parlamentare din martie-aprilie 2009, evitând să repete erorile anului 2005. Totuși, presiunile mediatice și politice asupra clasei politice vor crește progresiv, odată cu mizele viitorului scrutin.

AGRICULTURA

Producția globală agricolă în ianuarie-iunie 2008 a însumat în prețuri curente 3641 milioane lei, constituind, conform estimărilor 94,2% (în prețuri comparabile) față de perioada corespunzătoare din anul precedent. Micșorarea producției agricole a fost determinată de descreșterea producției în zootehnie cu 22,1%, în același timp producția în fitotehnie a crescut cu 65,4%.

În anul curent, după cum sa estimat în ediția ME anterioară, producțiile globale și randamentele medii la culturile cereale și tehnice vor atinge niveluri superioare celor realizate în anii anteriori. Conform estimărilor CPE, recolta globală de cereale va constitui 3,2 milioane tone, cea de floarea soarelui – 300 mii tone, de sfeclă de zahăr circa 850 mii tone.

În sectorul animalier, situația va rămâne în continuare incertă, datorită influenței principalilor factori, care determină stagnarea în sector-diminuarea efectivului de animale, productivitatea redusă a acestuia și lipsa unor măsuri radicale privind ameliorarea, și furajarea animalelor.

Pe piața cerealelor, estimăm în următoarele luni o stabilizare a prețurilor, iar în primul trimestru al anului 2009 o creștere cu circa 20-30 la sută.

SECTORUL VEGETAL

În anul 2008, spre deosebire de anul precedent, producțiile și randamentele medii la majoritatea culturilor agricole au înregistrat creșteri semnificative. În structura culturilor cerealiere și a leguminoaselor din prima grupă, grâul de toamnă a dominat clar atât după suprafața înființării, dar și după productivitatea relativ înaltă înregistrată. Producția de grâu din toamnă a constituit 1408,8 mii tone și reprezintă cea mai înaltă recoltă globală din acest deceniu. Este remarcabil faptul, că recolta globală sporită este determinată pentru prima oară în ultimii ani de creșterea productivității acestei culturi agricole și mai puțin de sporirea suprafețelor înființate. În anul curent, productivitatea medie a grâului de toamnă a constituit 36,6 chintale/ha, iar a grâului de primăvară – 32 chintale/ha.

La fel, au crescut și randamentele celorlalte cereale din această grupă, orzul de toamnă și de primăvară, care au înregistrat o productivitate de 34,2 chintale/ha și respectiv 31,9 chintale/ha. Conform informației MAIA, "roade record" de orz de toamnă s-au obținut în raioanele Râșcani – 45,6, Florești – 44,5 și Briceni – 43,8 chintale/ha. La fel, recolte "performante" la cultura orzului de primăvară sunt înregistrate în raioanele Ocnița, Sîngerei și Rîșcani de 41,3 chintale/ha, 42 și 44 chintale/ha. Totodată, de pe o suprafață de 53,2 mii ha ocupată de rapiță s-a obținut o recoltă globală de circa 120 mii tone, iar productivitatea medie a acestei culturi a constituit 22,6 chintale/ha. La prima vedere aceste randamente par rezonabile. Dar, situația reală are alte canotații.

Creștere în sectorul vegetal de 65,4% în primul semestru.

Estimări: producții și randamentele înalte la culturile cereale și tehnice.

Sectorul animalier - criză continuă.

Anul 2008 – cea mai înaltă recoltă de grâu din acest deceniu.